

КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342.5

Вадим ГЕДУЛЬЯНОВ

кандидат юридичних наук

ORCID: 0000-0002-2746-0838

DOI: 10.32782/LST/2025-1-1

Бібліографічний опис статті: Гедульянов, В. (2025). Європеїзація правового регулювання створення та діяльності представницьких органів державної влади в Україні в умовах сучасної конституційної реформи. *Law. State. Technology*, 1, 3–8. doi: 10.32782/LST/2025-1-1

ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ

Продemonстровано, що європейські стандарти управління та демократії, які Україна прагне імплементувати, зосереджуються переважно на реформуванні парламенту. Це зумовлено необхідністю зміцнення представницької демократії та забезпечення ефективної законодавчої діяльності. У багатьох європейських країнах глава держави виконує переважно символічні або церемоніальні функції, що зменшує потребу в детальних рекомендаціях щодо цього інституту. Основна увага приділяється парламенту як ключовому інституту, що визначає законодавчу та представницьку функції держави, тому його реформа є більш пріоритетною в контексті підвищення ефективності управління та відповідності демократичним стандартам.

Узагальнено, що органи Європейського Союзу висувають як одну з умов членства України в ЄС комплексну реформу формування та функціонування Конституційного Суду України. Вони вважають доцільним розпочати цю реформу з врегулювання ролі Глави держави та інших центральних органів публічної влади у відборі кандидатів на посади суддів єдиного органу конституційної юрисдикції. Європейська Комісія повністю погоджується з позицією Венеційської комісії, що надає їй документам обов'язковий характер для України щодо цього питання.

Визначено два основні вектори європеїзації відносин між Президентом України та Конституційним Судом України: а) продовження моніторингу всіх дій Глави держави, пов'язаних із формуванням цього органу; б) заміна Президента України у процесі призначення суддів Конституційного Суду України на Верховну Раду України. Щодо першого вектору зазначено, що заходи конституційної реформи спрямовані на створення чіткої системи для ефективного та незалежного відбору суддів Конституційного Суду України. Це має зміцнити довіру до суду, але вимагає уважного моніторингу для запобігання зловживанням і дотримання принципів верховенства права та демократичного управління. Це є важливим кроком на шляху до виконання умов для членства України в Європейському Союзі.

Ключові слова: представницька демократія, демократія, представницькі органи, парламентаризм, Президент України, Конституційний Суд України, європеїзація.

Vadim HEDULIANOV

Candidate of Sciences in Law

ORCID: 0000-0002-2746-0838

DOI: 10.32782/LST/2025-1-1

To cite this article: Hedulianov, V. (2025). Yevropeyzatsiya pravovoho rehulyuvannya stvorenniya ta diyal'nosti predstavnyts'kykh orhaniv derzhavnoyi vlady v Ukrayini v umovakh suchasnoyi konstytutsiynoyi reformy [Europeanization of the legal regulation of the creation and activity of representative bodies of state power in Ukraine in the conditions of modern constitutional reform]. *Law. State. Technology*, 1, 3–8. doi: 10.32782/LST/2025-1-1

EUROPEIZATION OF THE LEGAL REGULATION OF THE CREATION AND ACTIVITY OF REPRESENTATIVE BODIES OF STATE POWER IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF MODERN CONSTITUTIONAL REFORM

It is demonstrated that the European standards of governance and democracy that Ukraine seeks to implement focus mainly on reforming the parliament. This is due to the need to strengthen representative democracy and ensure effective legislative activity. In many European countries, the head of state performs mainly symbolic or ceremonial functions, which reduces the need for detailed recommendations on this institution. The focus is on the parliament as the key institution that determines the legislative and representative functions of the state, and therefore its reform is a higher priority in the context of improving governance and compliance with democratic standards.

In general, the European Union bodies put forward a comprehensive reform of the formation and functioning of the Constitutional Court of Ukraine as one of the conditions for Ukraine's membership in the EU. They consider it expedient to start this reform by regulating the role of the Head of State and other central public authorities in the selection of candidates for the positions of judges of the single body of constitutional jurisdiction. The European Commission fully agrees with the position of the Venice Commission, which makes its documents binding on Ukraine in this regard.

The author identifies two main vectors of europeisation of relations between the President of Ukraine and the Constitutional Court of Ukraine: a) continuation of monitoring of all actions of the Head of State related to the formation of this body; b) replacement of the President of Ukraine in the process of appointment of judges of the Constitutional Court of Ukraine by the Verkhovna Rada of Ukraine. With regard to the first vector, it is noted that the constitutional reform measures are aimed at creating a clear system for the effective and independent selection of judges of the Constitutional Court of Ukraine. This should strengthen the credibility of the court, but requires close monitoring to prevent abuse and to uphold the principles of the rule of law and democratic governance. This is an important step towards fulfilling the conditions for Ukraine's membership in the European Union.

Key words: representative democracy, democracy, representative bodies, parliamentarism, President of Ukraine, Constitutional Court of Ukraine, europeisation.

Постановка проблеми. Процес європеїзації конституційного статусу органів державної влади України є невід'ємною частиною загальної стратегії євроінтеграції країни. Питання еволюції конституційного статусу Президента України на сучасному етапі конституційної реформи тісно пов'язане з цими прагненнями. Цікаво відзначити, що європеїзація передбачає майже відсутність рекомендацій щодо глави держави, тоді як стосовно парламенту існує значна кількість рекомендацій та активних реформ. Питання еволюції конституційного статусу Президента України на сучасному етапі конституційної реформи тісно пов'язане з євроінтеграційними прагненнями України.

Метою статті є аналіз перспектив європеїзації правового регулювання створення та діяльності представницьких органів державної влади в Україні в умовах сучасної конституційної реформи (на матеріалах взаємодії Президента України з Конституційним Судом України).

Аналіз останніх досліджень і публікацій таких авторів, як Савчин М., Дубас В., Кондратенко О., Мартинюк Р. та інших, дозволяють резюмувати відсутність належної бази на сучасному етапі аналізу обраної проблематики. Варто підкреслити, що європейські стандарти управління та демократії, які Україна прагне імплементувати, фокусуються переважно на реформуванні парламенту. Це обумовлено

необхідністю зміцнення представницької демократії та забезпечення ефективної законодавчої діяльності (див., наприклад, Qaracayev, 2022, Mishyna, 2023). Проте, в аспекті реформування статусу Президента України, європейські рекомендації є менш численними та конкретними.

Основний текст. До числа причин такої диспропорції слід уважати належними наступні.

По-перше, в багатьох країнах-членах Ради Європи та особливо Європейського Союзу парламент є основним інститутом, що реалізує не лише законодавчу, але й представницьку функції держави, а отже, подальше вдосконалення його створення та функціонування в ході конституційних реформ є більш пріоритетним в контексті підвищення ефективності публічного управління та відповідності демократичним стандартам.

По-друге, у багатьох європейських країнах глава держави виконує переважно символічні або церемоніальні функції, що зменшує потребу в детальних рекомендаціях щодо цього інституту. Те, що у багатьох європейських країнах глава держави виконує переважно символічні або церемоніальні функції, означає: їхня роль не передбачає активного втручання у повсякденне управління державою або прийняття важливих політичних рішень. Замість цього, вони виконують функції представництва країни на міжнародній арені, ведення офіційних цере-

моній, підписання законів і указів, які вже були ухвалені іншими органами влади, та забезпечення стабільності й спадковості влади.

Відомими прикладами країн з такими моделями є Німеччина, Італія та Австрія, де президент, попри свій офіційний статус, має обмежені виконавчі повноваження. У Німеччині федеральний президент виконує в основному представницькі функції, тоді як реальна політична влада зосереджена в руках федерального канцлера. В Італії президент також має здебільшого символічну роль, хоча іноді він може втручатися в політичні процеси, зокрема у випадках політичної кризи. В Австрії президент виконує церемоніальні функції, тоді як урядова влада належить федеральному канцлеру.

Венеціанська комісія, аналізуючи конституційно-правовий статус глави держави у країнах-членах Ради Європи, узагальнила, що «у сучасний період фактично відсутні держави з тотожним конституційно-правовим статусом президента» (Мартинюк, 2010, с. 4–5), – слід взяти до уваги цю думку впливового європейського консультативного органу та констатувати: історично склалося так, що обмеження влади глави держави в багатьох країнах – членах Європейського Союзу (це також часта ситуація у країнах – членах Ради Європи) стало наслідком прагнення уникнути концентрації влади в одних руках, що могло б призвести до авторитаризму. Після Другої світової війни у багатьох країнах Європи відбулися значні конституційні реформи, спрямовані на встановлення демократичних систем правління з чітким розподілом влади. Ці реформи передбачали обмеження повноважень глави держави, зокрема щодо втручання у виконавчу та законодавчу діяльність.

Через цю обмежену роль глави держави, європейські інституції, такі як Європейський Союз (а також і Рада Європи), рідко надають детальні рекомендації щодо реформування цього інституту. Основна увага зосереджується на вдосконаленні функціонування парламентів, судової системи та виконавчої влади, які мають безпосередній вплив на ефективність управління та дотримання демократичних стандартів.

Таким чином, церемоніальна роль глави держави в багатьох країнах-членах Ради Європи та особливо Європейського Союзу зменшує необхідність у детальних рекомендаціях щодо цього інституту в контексті конституційних реформ. Основні зусилля та рекомендації зосереджені на тих органах влади, які відіграють ключову роль у забезпеченні демократичного управління та правопорядку, що є критичним для успішної євроінтеграції України.

Таким чином, в якості проміжного висновку можна зазначити, що при проведенні подальшого удосконалення конституційного статусу Президента України європейські стандарти доцільно враховувати з кількох причин: адаптація конституційних норм до європейських стандартів сприятиме посиленню демократичних інститутів та верховенства права; забезпечення прозорості та підзвітності президентської влади відповідатиме міжнародним зобов'язанням України; інтеграція європейських практик та підходів до управління підвищить довіру громадян до державних інститутів та сприятиме стабільності політичної системи України.

Поточну оцінку конституційно-правового статусу глави держави в Україні у 2024 році дав відомий фахівець з конституційного права професор Савчин. В одній зі своїх аналітично-популярних публікацій він запропонував звернути увагу на те, що «Нещодавно перший віцепікер Верховної Ради Олександр Корнієнко висловився буквально так: «Ми зараз тестуємо модель переходу від парламентсько-президентської держави до президентської, з сильним президентом» (Савчин, 2020). Ця заява відображає поточні дискусії щодо можливих змін у балансі влади в Україні, особливо в умовах дії режиму воєнного стану. Він продовжив, що «Насправді йде мова лише про інституційну спроможність держави як під час війни, так і після неї. Якщо бодай якісь правила діяльності влади під час війни Конституція України встановлює – і то, правда, фрагментарно, то про те, що буде після війни, – майже нічого» (Савчин, 2020). Ці обговорення підкреслюють важливість чіткого визначення президентських повноважень у майбутній конституційній реформі, щоб уникнути правової невизначеності.

О. Кондратенко зазначає, що «на тлі воєнного стану питання президентських повноважень дедалі актуалізується, адже за умов збереження де-юре конституційної моделі парламентсько-президентської республіки Україна значною мірою (де-факто) залишається президентсько-парламентською республікою» (Кондратенко, 2023, с. 88).

Цікаво, що цей же автор у цій же публікації надає ще одну власну трактовку сучасних подій, зазначаючи, що «з повномасштабним вторгненням Росії в Україну відбулося різке посилення президентської вертикалі влади на тлі набуття главою держави повноцінних функцій Верховного головнокомандувача Збройних Сил України. Нинішня організація української влади відповідає фактично всім критеріям президентської республіки. Було запроваджене

так зване кризове управління, з чим вибудована єдина мобілізована вертикаль виконавчої влади» (Кондратенко, 2023, с. 100). Таким чином, у своїй публікації О. Кондратенко вказує на протиріччя у сучасному конституційно-правовому статусі України в контексті воєнного стану. З одного боку, спочатку автор зазначає, що формально Україна залишається парламентсько-президентською республікою, але фактично функціонує як президентсько-парламентська республіка. З іншого боку, через кілька сторінок він підкреслює, що повномасштабне вторгнення Росії призвело до значного посилення президентської влади, що наблизило організацію державної влади до моделі президентської республіки. У будь-якому випадку, очевидною є авторська позиція щодо того, що влада Глави держави посилилась після початку повномасштабного вторгнення.

Варто зазначити, що такі зміни можуть суттєво вплинути на взаємодію між різними гілками влади, зокрема на судову систему, яка потребує незалежності для ефективного функціонування. Особливо вразливим з цієї точки зору є найбільш політизований орган судової гілки влади – Конституційний Суд України.

С. Чоудрі, Т. Седеліус та Ю. Кириченко у праці «Напівпрезиденталізм та інклюзивне врядування в Україні: пропозиції для конституційної реформи» щодо цієї особливості політичного життя в Україні у 2018 році узагальнили, що «спроби розширити президентські повноваження, іноді за конституційні межі, мали місце в обох типах напівпрезиденталізму. Приклади включають зловживання повноваженнями щодо призначення та звільнення суддів (включно з головами та заступниками голів судів), розпуск Парламенту Указами Президента, використання силових органів в політичних цілях, відсутність прогресу в реформах децентралізації, маніпуляції з Конституційним Судом» (Чоудрі, 2018, с. 17). Таким чином, «вразливість» єдиного органу конституційної юрисдикції в Україні – та водночас його важливість для забезпечення балансу між гілками державної влади та у взаємовідносинах з Главою держави – було та залишається актуальним питанням конституційної реформи в Україні.

У документі Венеційської Комісії «Доповідь про правовладдя» у пункті 55 зазначено, що «Судівництво має бути незалежним і безстороннім. Незалежність означає, що судівництво є вільним від зовнішнього тиску та що його не контролюють інші гілки влади, особливо виконавча. Ця вимога є невіддільною частиною засадничого демократичного принципу поділу

влади» (Доповідь, 2011, с. 17). Це є важливим для врахування при здійсненні подальшої європеїзації правового регулювання взаємовідносин між Президентом України та Конституційним Судом України. Попри те, що наразі Венеційська Комісія веде роботу з перегляду цієї доповіді, адже вона потребує істотного оновлення, виходячи з еволюції практики Європейського суду з прав людини та з появи нових документів органів Ради Європи, поки що доцільно керуватися наявним «м'яким правом».

Також варто зазначити, що на сучасному етапі конституційної реформи важливою є європеїзація взаємовідносин між Главою держави та Конституційним Судом України.

Доречно нагадати, що Венеційська комісія, проаналізувавши текст Конституції України 1996 року (у т.ч. у частині взаємовідносин органів державної влади в межах системи стримувань і противаг), не висловлювала зауважень щодо того, як врегульовано взаємовідносини між Президентом України та Конституційним Судом України (дивись висновок щодо проекту Конституції від 11 березня 1996 року та висновок щодо прийнятого тексту Основного Закону України від 7-8 березня 1997 року). Дослідники підкреслюють, що експерти резюмували: «Конституція України 1996 року запровадила сильну виконавчу владу під керівництвом сильного Президента. Водночас у тексті експерти висловлювали сподівання, що передбачена система стримувань і противаг мала запобігти застосуванню авторитарних рішень. Окрім того, наголошувалось на ... ролі Конституційного Суду України» (Дубас, 2022, с. 162). Втім, покладені на нього очікування єдиний орган конституційної юрисдикції виправдовував не в усіх кризових ситуаціях – з різних причин. Часто ці причини повністю чи частково усувались внаслідок саме конституційної реформи. Так, у 2020 році інституційний конфлікт між Президентом України та Конституційним Судом України став предметом широкого обговорення.

При аналізі цього конфлікту з конституційно-правової точки зору варто виходити з того, що в Україні Президент не входить до жодної з гілок державної влади. Це дозволяє уникнути надмірного посилення будь-якої з гілок влади та сприяє вирішенню конфліктів між ними, у разі їх виникнення. Однак, це не запобігає виникненню конфліктів між Главою держави та органами державної влади. Одним із останніх підстав конфлікту між Президентом України і Конституційним Судом України мало своїм наслідком ініційований Президентом України Проект Закону реєстр. № 4288 від 29 жовтня 2020 р., який мав

на меті відновлення суспільної довіри до конституційного судочинства.

Проект цього Закону України пропонував наступне:

Перше. «Визнати неправосудним (нікчемним) Рішення Конституційного Суду України № 13-р/2020 у справі № 1-24/2020(393/20) як таке, що прийняте у приватних інтересах суддів Конституційного Суду України, є свавільним та необґрунтованим, суперечить принципу верховенства права та заперечує європейський та євроатлантичний вибір Українського народу» (Проект Закону реєстр. № 4288). Щодо цього положення слід зазначити наступне.

Визнання неправосудним рішення Конституційного Суду України Верховною Радою України своїм законом є юридично сумнівним кроком, який не відповідає принципу верховенства права і порушує розподіл влад між гілками влади (див., наприклад, Гораджаєв, 1998, Лєгеза, 2024).

Висновки. Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції, уповноваженим тлумачити Конституцію України і вирішувати питання конституційності актів. Його рішення є обов'язковими, остаточними і не

можуть бути оскаржені. Згідно зі статтею 151-2 Конституції України, рішення Суду мають обов'язкову силу на всій території України, є остаточними та не підлягають оскарженню.

Верховна Рада України, як законодавчий орган, не має повноважень визнавати рішення Конституційного Суду незаконними або нікчемними (у тому числі за ініціативою Президента України). Це суперечить принципу незалежності судової влади і може розцінюватися як втручання в діяльність судової гілки влади. Більше того, такий крок може бути розцінений як порушення міжнародних зобов'язань України в контексті забезпечення верховенства права, оскільки європейські стандарти чітко встановлюють незалежність судової влади як основоположний принцип демократії і правової держави.

Тому, питання перегляду або скасування рішень Конституційного Суду України можуть вирішуватися лише самим Конституційним Судом, зокрема, через процедури, передбачені Законом України «Про Конституційний Суд України». Перспективи подальших творчих розвідок у цьому напрямі полягає в посиленні наведеної у статті аргументації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гораджаєв О. Я. Конституційні права і свободи людини і громадянина в країнах і міжнародно-правові стандарти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 1998. 22 с.
2. Доповідь про правовладдя: Ухвалено Венеційською Комісією на її 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25–26 березня 2011 року). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev2-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev2-ukr)
3. Дубас В. В. Вплив практики Європейської комісії «За демократію через право» на розвиток конституціоналізму в Україні: дис. ... доктора філософії в галузі права знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». Львів, 2022. 284 с.
4. Кондратенко О. Інститут Президента України: динаміка сфер компетенції. *Політичні дослідження / Political Studies*. 2023. № 1. С. 87–107.
5. Лєгеза Ю. О. Свобода та розумність як правові цінності сучасного цифрового європейського суспільства. *Law. State. Technology*. 2024. № 3. С. 9–13.
6. Мартинюк Р. Теоретико-правові підходи до визначення конституційно-правового статусу президента у змішаній республіці. Актуальні питання реформування правової системи України: Збірник наукових статей за матеріалами VII Міжнародної науково-практичної конференції, Луцьк, 2010 р., 4–5 червн.: Луцьк : Волинська обласна друкарня. 2010. Т. 1. С. 220–222.
7. Пояснювальна записка до Проекту Закону про відновлення суспільної довіри до конституційного судочинства, реєстр. № 4288 від 29 жовтня 2020 р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70282
8. Проект Закону про відновлення суспільної довіри до конституційного судочинства, реєстр. № 4288 від 29 жовтня 2020 р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70282
9. Савчин М. В. Інституційна спроможність під час і після війни. URL: <https://zbruc.eu/node/116584?fbclid=IwAR2I83uiKhBF51au27PSavA5FWPYUK8XFZpkkgjVRI0ijAGb4tx5U1Xh1Zc>
10. Чоудрі С., Седеліус Т., Кириченко Ю. Напівпрезиденталізм та інклюзивне врядування в Україні: пропозиції для конституційної реформи. К.: Центр політико-правових реформ, 2018. 74 с.
11. Mishyna N. Decentralization: European court of human rights' judgements implementation. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2023. № 32. Р. 94–99.
12. Mishyna N. V. Role of local and regional authorities in the implementation of ECtHR judgments: bibliographical review. *Юридичний вісник*. 2023. № 3. С. 146–151.

13. Qaracayev C. Axiological Function of The Constitutional Court of The Republic of Azerbaijan. *Juris Europensis Scientia*. 2022. №3. С. 135–138.

REFERENCES:

1. Goradzhaev, O. Ya. (1998). Konstytutsiini prava i svobody liudyny i hromadianyna v krainakh i mizhnarodno-pravovi standarty [Constitutional rights and freedoms of man and citizen in countries and international legal standards]: author's abstract. dissertation ... candidate of legal sciences. Odesa, 22 p. [in Ukrainian].
2. Dopovid pro pravovladdia: Ukhvaleno Venetsiiskoiu Komisiieiu na yii 86-mu plenarnomu zasidanni (Venetsiia, 25–26 bereznia 2011 roku) [Report on the rule of law: Adopted by the Venice Commission at its 86th plenary session (Venice, March 25–26, 2011)]. Retrieved from: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev2-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev2-ukr) [in Ukrainian].
3. Dubas, V. V. (2022). Vplyv praktyky Yevropeiskoi komisii «Za demokratiu cherez pravo» na rozvytok konstytutsionalizmu v Ukraini [The influence of the practice of the European Commission “For Democracy through Law” on the development of constitutionalism in Ukraine]: dissertation ... doctor of philosophy in the field of law of knowledge 08 “Law” in the specialty 081 “Law”. Lviv, 284 p. [in Ukrainian].
4. Kondratenko, O. (2023). Instytut Prezydenta Ukrainy: dynamika sfer kompetentsii [Institute of the President of Ukraine: dynamics of spheres of competence]. *Political Studies / Political Studies*, (1), 87–107. [in Ukrainian].
5. Legeza, Yu. O. (2024). Svoboda ta rozumnist yak pravovi tsinnosti suchasnoho tsyfrovoho yevropeiskoho suspilstva [Freedom and Reason as Legal Values of a Modern Digital European Society]. *Law. State. Technology*, (3) 9–13. [in Ukrainian].
6. Martyniuk, R. (2010). Teoretyko-pravovi pidkhody do vyznachennia konstytutsiino-pravovoho statusu prezydenta u zmishanii respubliksi. Aktualni pytannia reformuvannia pravovoi systemy Ukrainy [Theoretical and Legal Approaches to Determining the Constitutional and Legal Status of the President in a Mixed Republic. Current Issues of Reforming the Legal System of Ukraine]: Collection of Scientific Articles Based on the Materials of the VII International Scientific and Practical Conference, Lutsk, 2010, June 4–5: Lutsk : Volyn Regional Printing House, vol. 1, 220–222. [in Ukrainian].
7. Poiasniuvalna zapyska do Proektu Zakonu pro vidnovlennia suspilnoi doviry do konstytutsiinoho sudochynstva, reiestr. № 4288 vid 29 zhovtnia 2020 r. [Explanatory Memorandum to the Draft Law on Restoring Public Trust in Constitutional Judiciary, Reg. No. 4288 of October 29, 2020]. Retrieved from: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70282 [in Ukrainian].
8. Proekt Zakonu pro vidnovlennia suspilnoi doviry do konstytutsiinoho sudochynstva, reiestr. № 4288 vid 29 zhovtnia 2020 r. [Draft Law on Restoring Public Trust in Constitutional Judiciary, Reg. No. 4288 of October 29, 2020]. Retrieved from: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70282 [in Ukrainian].
9. Savchyn, M. V. (2023). Instytutsiinaspromozhnist pid chas i pislia viiny [Institutional Capacity During and After the War]. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/116584?fbclid=IwAR2I83uiKhBF51au27PSavA5FW-PYUK8XFZpkkgjVRI0ijAGb4tx5U1Xh1Zc> [in Ukrainian].
10. Choudri, S., Sedelius, T. & Kyrychenko, Y. (2018). Napivprezydentsializm ta inkluzyvne vriaduvannia v Ukraini: propozytsii dlia konstytutsiinoi reformy [Semi-presidentialism and inclusive governance in Ukraine: proposals for constitutional reform]. Kyiv: Center for Political and Legal Reforms, 74 p. [in Ukrainian].
11. Mishyna, N. V. (2023). Role of local and regional authorities in the implementation of ECtHR judgments: bibliographical review. *Law Herald* (3), 146–151 [in English].
12. Mishyna, N. (2023). Decentralization: European court of human rights' judgements implementation. *Scientific works of the National University «Odesa Law Academy»*, 32, 94–99 [in English].
13. Qaracayev, C. (2022). Axiological Function of The Constitutional Court of The Republic of Azerbaijan. *Juris Europensis Scientia*, 2022(3), 135–138 [in English].